

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 3 april 1946 kl. 12 m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion om revision av gällande bestämmelser för beviljandet av statsbidrag eller stipendier av social eller kulturell art.

I en inom första kammaren väckt, till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 246, har herr *Persson, Ivar*, m. fl. föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt revision av nu gällande bestämmelser för beviljandet av statsbidrag eller stipendier av social eller kulturell art, i syfte att göra dessa bestämmelser mera enhetliga, samt att vid ärendenas behandling bidragssökandenas förmögenhetsförhållanden beräknas efter likvärdiga grunder.

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen ha utlåtanden avgivits av socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesundervisning, lantbruksstyrelsen och statens studielånenämnd.

Socialstyrelsen anför att motionen berör ett stort och vittförgrenat socialt och statsfinansiellt frågekomplex, som endast till en del synes ligga inom socialstyrelsens verksamhetsfält. Efter att ha berört gällande bestämmelser för detta uttalar styrelsen att det ej torde ligga något i och för sig anmärkningsvärt i att bidragsformerna på berörda och andra områden av social understödsverksamhet ha utformats på sinsemellan olika sätt, eftersom bidragen avse att tillgodose vitt skilda hjälpbehov. Något behov av större enhetlighet i avfattningen av dessa på olika områden gällande bestämmelser torde såtillvida knappast vara för handen. Lämpligheten av en förmögenhetsspärr för rätten till bidrag kan emellertid givetvis i vissa fall bli föremål för diskussion. Det torde sålunda icke kunna bestridas, att jordbrukare med visst fog kunna åberopa i motionen anförda omständigheter gentemot den föreskrivna förmögenhetsspärr i samband med bidrag exempelvis till sjukvårdskostnader. Det är av vikt att icke samhällets bidragsverksamhet på skilda områden utformas så, att jordbrukare och andra fria företagare komma i en oförmånlig ställning i jämförelse med andra grupper av medborgare. En del av de i motionen framförda synpunkterna förtjäna därför att beaktas. Det synes kunna förväntas, att så i tillbörlig mån sker inom socialvårdskommittén och inom befolkningsutredningen vid deras ännu icke slutförda utredningsarbeten. Några särskilda anstalter för en revision av bestämmelserna om statsbidrag för sociala ändamål synas därutöver icke för närvarande vara påkallade eller önskvärda.

Skolöverstyrelsen har för sin del intet att invända mot motionens yrkande i vad det avser att uppnå större enhetlighet i bestämmelserna för beviljande av stipendier och erinrar om sitt den 4 februari 1946 avgivna underdåniga yttrande rörande stipendier åt lärjungar vid högre skolor, däri styrelsen tillstyrker det föreslagna systemet i princip. Detta system är avsett att verka utjämnande på de orättvisor, som bero av skillnaden mellan hemvist i skolort eller icke, därigenom att ett grundbelopp utan behovsprövning skulle utgå till varje studiebegåvad lärjunge, bosatt utanför skolort. Därjämte föreslås möjlighet för all studiebegåvad ungdom, oavsett bostadsort, att efter behovsprövning komma i åtnjutande av efter behovet avpassat stipendium. Genomförandet av ett sådant system innebure sålunda viss utjämning av de skilda förhållanden mellan olika yrkesutövare, som i motionen framhållits, såtillvida som det skulle medföra avsevärda lättnader för den jordbrukande befolkningen med barn i de högre skolorna.

Överstyrelsen för yrkesutbildning delar motionärernas uppfattning om att de bestämmelser, som reglera utmätandet av statliga stipendier åt elever vid olika skolor, så långt möjligt böra vara enhetliga och har också sökt hävda denna uppfattning.

Lantbruksstyrelsen anser i likhet med motionärerna det naturligt att tillgång på förmögenhet skall inverka vid beviljandet av understöd från det allmänna men att det nuvarande hänsynstagandet till endast den skattepliktiga förmögenheten kan missgynna mindre företagare såsom jordbrukare och hantverkare. Vad en dylik mindre företagare kan spara av sin inkomst investeras som regel i produktionen medan den som av sin årliga inkomst kan placera större belopp i pensionsförsäkringar och värdefullt personligt lösöre skaffar sig en ofta ganska betydande kapitaltillgång, som undgår beskattning och som icke heller medräknas vid utmätande av understöd från det allmänna. Styrelsen meddelar att samarbete ägt rum mellan skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesundervisning och lantbruksstyrelsen vid utarbetande av gällande normer för beviljande av understöd av statsmedel åt elever vid olika skolor. Då likartade normer även böra tillämpas i vidare sammanhang och då mycket talar för att en beräkning av de bidragssökandes förmögenhetsförhållanden bör ske under visst hänsynstagande till de av motionärerna anförda synpunkterna, har styrelsen intet att erinra mot att den föreslagna utredningen kommer till stånd.

Studielånenämnden har intet att erinra mot att en översyn för vinnande av så vitt möjligt enhetliga principer sker av grunderna för bedömandet av förmögenhetsförhållandena, när det gäller sökande till studielån och stipendier åt studerande vid olika grupper av läroanstalter, men anser att sådan översyn icke behöver föranleda särskild utredning utan kan i samråd verkställas av de myndigheter, som utdela ifrågavarande studieunderstöd.

För egen del får utskottet anföra följande.

Motionärernas uppfattning om att de bestämmelser, som reglera utmätandet av statliga stipendier åt elever vid olika skolor, så långt möjligt böra vara enhetliga, vill utskottet livligt understryka. Vad angår stipendier år lärjungar vid högre skolor äro sådana nya bestämmelser att vänta redan innevarande år, att de hittillsvarande olikheterna till landsbygdens nackdel väsentligen skola utjämnas. Ett grundbelopp skall utan behovsprövning komma att utgå till varje

studiebegåvad lärjunge, bosatt utanför skolort, och därtill skall all studiebegåvad ungdom, oavsett bostadsort, efter behovsprövning kunna komma i åtnjutande av stipendium. Detta system medför otvivelaktigt avsevärda lättnader för bl. a. den jordbrukande befolkningen med barn i de högre skolorna. Ytterligare enhetlighet i principerna för utdelande av studielån och stipendier till elever vid såväl högre som lägre läroanstalter torde kunna åstadkommas genom samråd mellan de myndigheter, som utdela ifrågavarande understöd. För en översyn av gällande bestämmelser eller normer på detta område synes en särskild utredning icke vara behövlig.

Även när det gäller bidrag av social natur vill utskottet understryka vikten av att bestämmelserna utformas så att jordbrukare och andra fria företagare icke komma i en oförmånligare ställning än andra befolkningsgrupper. Den föreskrivna förmögenhetsspärren i samband med vissa slag av bidrag verkar otvivelaktigt missgynnande för jordbrukare och andra mindre näringsidkare. Beräkningen av de bidragssökandes förmögenhetsförhållanden borde ske med större hänsynstagande till de av motionärerna anförda synpunkterna.

Då det emellertid torde kunna förväntas att såväl socialvårdskommittén som befolkningsutredningen i tillbörlig mån skola komma att beakta dessa synpunkter, får utskottet hemställa,

att förevarande motion, I: 246, icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 mars 1946.

På utskottets vägnar:

HERMAN ERICSSON.

Närvarande: herrar *Ericsson, Carlström, Persson, Söderkvist, Lodenius, Fahlander, Sundelin* och *Nilsson*.
